

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

122. Riccij opera praesertim catech. quanti?

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

tempus, sed errandi, & terræ primo vomere laxandæ. Me tamen plurimum reficit hæc nostra sterilitas, quod rerum magnarum impeditissima primordia, & summis infesta difficultatibus, secundi ferè sequuntur & solidi exitus, æuamque duraturi.

Supereft de libris adiungamus quos Sinarum culta & eleganti lingua Riccius misit in publicum, quo nullus æquè ipsius labor tam multis profuit, nam & scientiarum nostratum admirationem exciuit apud Sinas earum contemptores; & de Deo, de Christo, de pœnis, & præmiis immortalibus Sinas erudiens, magnam intulit labem idololatriæ; quod catechismo Ricci præcipuè confectum aduertendum est enim, non esse in vlti Sinensibus vt verba publicè faciant; Examina illa quatuor & viginti quibus ad summos gradus, & honores ascensum parari diximus, ne vuculam quidem aut edunt, aut referunt scripto omnia peraguntur, aiunt Sinæ virum sapienter doctum, non decere lingua in aures lubrica, fallaci volatili; sed stylo in mentes & oculos loqui, corumque maturo & otioso iudicio quæ dicit pendenda subiicere. Pauci Doctorum coriphei, & Magistratum, in templis ex humili sede affantur interdum populum de morum virtutibus, de idolis nunquam. Externis publicè dicere; nouitatis foret ab inimicis pessimè capiendæ; & suspicionis, affectatæ ad seditiones, & rebelliones populi gratiæ; Præter arrogantiam Magisterij, quod longè alterius splendoris illic est quàm in Europa; & quisquis docenti aure præbet, eius hoc ipso se prohetur discipulum, veneraturque proclinat omnibus corporis, & donis, quæ in priuatis quoque congressibus, nostri multo labore deustant, ne Mandarinorum superbiam, admissione illius obsequij ab audienda Christi doctrina repellerent, à disputando similiter abhorrent Sinæ, vt viri honesti, apud nos à rixis: quæstiones sæpè inter epulas agitant de politicis, & moribus, verum sedata dictionis, & oris comitate, ac velut faciles acquiescere contra sentienti, ratique valdè inurbantur hominem vigere, eoque indigere, vt ereptam sibi responsionem omnem fateatur, prædicatio apud illos omnis librorum editione continetur, nec auctores sectarum quæ illic natæ sunt, ac subindè nascuntur, promulgatoribus aliis ad propagationem illarum eguere: quam obrem Ricci cum instarent amici vt daret in Typos quæ sciri optabat, doctrinam edidit Christianam quam paucis paginis, non panno labore comprehendit, ob penuriam verborum quibus discrete ac propriè diuina Sins exponeret quo verborum delectu voces cauit significatio- nis minus legitima quas in Sinensi caractere tiro, adhibuerat Ruggerius, cum doctrinæ eiusdem librum componeret, interpretibus nimium confusus; Riccius ad suam conferendam præter linguæ peritiam, vsus est Mandarinis, tantò peritioribus characterum, & linguæ Magistris, quantò erant Christo fideiiores discipuli; horum ope suaque opera Christianam doctrinam toto regno vulgavit. Sed longè illi pluribus tum annis, tum vigiliis stetit Catechismus, quo Christiana

122.
Ricci opera
præsertim
catech. quan-
ti

celstitatis arcanae intima explicuit, stabilivitque claris & proclivibus ad fidem faciendam argumentis, ex communi sensu rationis humane proruptis, conceptisque omni gravitate, & elegantia dictionis: nec enim initiandis solum scribebat Christianis; sed Literatorum quoque Principibus, aduersaturis haud dubie, vel impugnantibus, Nemo autem vel Ofsianorum vel Taoftiorum fuit, sed neque inter doctissimos, & æmulatores patriorum rituum Mandarinorum, qui contra Ricciū hinceret pro idolis; vel impugnet rationes quibus assererat eorum assecclas nulla posse errorum & ignorantiae defensione excusari. Insistit hoc opus rationis innatae vestigijs quæ ut in agendis prima lex est, sic intelligendi verax est regula; & eam Sinæ utrobique Magistrum audimus, reginam sequuntur. Ex argumentis itaque naturæ insitis, omnique hominum generi communibus, & indubitatis, deducit Riccius necessarium esse causam omnia mouentem, supremam omnium, nullius indigam, nulli obnoxiam, & hanc à nobis vocari Deum (in quo uentilant Sinarum Literati) cumque rebus omnibus prior sit, detque principium vniuersis, necessarium item vnam esse non plures; quod falsitatis, & impietatis damnatur idololatria. Eiusdem verò principij, & causæ prouidentia mundum regi digerente omnia in fines proprios, cum agere aliter nequeat qui ratione atque consilio operatur; inde esse sua probitati & sceleri præmia, & pœnas, quæ cum in hac vita non soluantur, manifestum esse seruari in futuram, mundumque illic existere ab hoc nostro diuersum, nec aspectabilem oculis, ubi corporum morti superstitis animæ vicem recipiunt prioris vitæ laudabiliter, aut feceris in corporibus ex cæta. Post hæc peccatum Originis indicat cunctis ab ortu congenitum; & Seruatoris felicem aduentum, ad vindicandam à peccati nexu eorum libertatem. Horratur demum de cæteris ne grauentur Patres consulere; additque rationibus; Sinarum oracula, eorum Philosophos Confusium maxime, quem stare à nobis demonstrat, profiterique vnum, & absque consorte solum Deum: ex quo euidenter fiebat religionem peregrinam in Regnum à nobis non inueni (cui è contrariò adorat o Deorum erat omnino peregrina) sed acceptam à patris maioribus instaurare, adiunctis de Christo quæ non poterat Confusius discere, quod Christi aduentum annis quingentis præcessisset. Postremò, cuique materiæ subdebat dubitationes, sibi olim obiectas à doctissimis Sinarum, quarum liquida expeditione, suauitatis vis accedebat inuitabilis. Motus toto imperio ingentes hoc opus edidit, adoratores idolorum suæ pudebat dementiae; gestiebant sequaces Confusij, doctrinæ suæ prærogatiua tam nobili; deficiebant quidam ab idoli; nonnullos pertinax retinebat tumor, ne homini externo sciendi palmam concederent. Neminem è audacia impoluit, ut interpellaret Ricciū dum vixit, impugnatione veri, aut assertionem falsitatis. Duo ex primarijs memorantur quorum alter priuatis Ricciū Literis Sechiano conuenit, rogans tandem cessaret ab euersione idololatriæ

latræ, cui libris editis incumbere; legeret potius, probè que caueret
quæ ad statuendam illius sectam vulgò terebantur. Rescribens homini
Riccius tot illum perculit rationibus nouis, & validis aduersus idola,
vt possent aut restituere illum sibi si vellet sapere; aut indignantem
vinci, cerebro mouere: captato alter anni articulo, quo solennis Do-
ctorum inauguratio Pechini parabatur, gloriosum nomen ex dedecore
Riccij tentauit, in medio illo aliquot millium Literatorum flore; li-
brum obtulit Typis quo Christi fidem, & Catechismum Riccij lace-
rabat; sed hunc Typis ante subiici vetuit librorum censor, quàm illa
emendasset, quæ illi sua ipsemet manu erat notaturus. Fuere porro
hæc, vt in idolorum contemptum verteret quæcumque in derisum
Catechismi, & Christianæ legis vomuerat. Quicquid autem erat Li-
teratorum insignium gratulabantur sibi ad nouam lucem ex ea fulgen-
tem catecheli, & prosequabantur illam scriptis encomiis, in quibus
illud quàm verum tam nobile, factum naturæ miraculo, vt veniens
ab Occidente Sol, illuminaret Orientem. Regnum integrum cæcorum
ad lucem rectæ, & rectæque rationis, illa etiam cernere quæ sub sensum,
non ea sunt, animum intra nos, & quæ sunt à nobis longissimè dissi-
ta vitæ futuræ arcana recondita, vbique in mundo sensibili Deum in-
sensibilem, & id genus alia. Sed operis palmare fuere literæ quibus
multi variis ex locis petebant à Riccio è nostris aliquem ex quo illa
pleniùs audirent quæ Catechismus indicabat, vt erant mysteria fidei
quæ per se se iuncta colligere naturalis ratio nequibat. Primum obti-
net inter eos locum in quem incidit primum, vixdum benè perfectus,
necdum editus Catechismus; Fummocamus ille Mandarinus præter
scientiæ, ingenique præstantiam, sanctitate apud suos claros. Perlecto
is libro attonitus, hæc dici Riccio mandauit; Sinas morbis culpæ
lethalium insanabilibus, multa iam secula ægrotare, & ingrauescere in
dies malum: tunc Deo multas debere gratias quòd illa ipsius lucubra-
tione præsentem morbo præberet medicinam: quanti faceret Sinas,
quorum tam procul per tot periculum salutem quæsisset; tantùm festi-
naret ad vulgandum id opus. Excusanti verò vitimam operi deesse ma-
num, & velle se accuratiùs argumentum omne stylumque retractare;
(nam præstolabatur interea edendi copiam) retulit per eundem, re-
quirens in eo ardorem pietatis, quòd per tam longa pericula, mor-
tèntque diuturnam cum demùm appulisset, vitam illi regno alla-
turus, tunc tam leui de causa hæretet. Velut grauitè laboranti scri-
ptum à se Medicus remedium differat, quòd velit illud perpolire, &
stylo concipere elegantiori, dum ingrauescit iacenti periculum, & in
accessis degenerat, nunquam fortassis sanabiles] quibus Mandarinus
adiunxit è fito sumptus, ad excudenda Catechismi exemplaria ducen-
ta, quæ paucis decerptis, permisit Riccio spargenda vix prodibat illa
editio cum suo arte Lingo zuonus diam curauit exquisitoris celaturæ,
patriamque Hancam, & multas Provincias grandi eo dono beate se

credidit; ipse certè in eo salutem nactus est, ac nomen Leonis, ut nuper scripsimus è baptisino accepit, nec ferè quisquam ex illis extrinsecus eiusdem staturæ magnis viris Christi fidem amplexis, quos hic Ricci Catechismus non edomuerit, & Christo dederit obsequentes. Debet huic etiam Tunchinum vnde altera eius editio prodijt, numerolas brevissimo tempore, ab idolis conversiones ad Christi fidem. Sinas enim habent Tunchinenses doctrinarum Principes, & Magistros; hinc ubi præfixas Catechismo, & subiunctas videre Mandarinorum præstantium suffragationes legitimas, & panegyricas, pro secura doctrinæ certo canone illum excepere, utque nunc cætera taceam, illos ter mille trecentum quadraginta, quos pulsus in exilium Patribus, eorum Catechistæ, Christo lucrati sunt anno 1631. expugnauit eius Catechismi auctoritas, quàm per se Catechistæ minimè inuenissent: quin & Valignanus, tertium Macai excusum magno fructu in Iaponiam transfudit (sunt enim Iapones in scriptura Sinarum optimè versati, etiam eorum elementis, quæ totidem verba sunt, vocabula applicent Iaponica, idem tamen cum Sinis significantia) de hoc Organinus Christianitatis Iaponicæ per annos vndequadraginta Minister eximius ad Aquaiiuam Arima sic scribit anno huius sæculi quinto. [Opinor V. P. de illo accepit Apostolo sancto Matthæo Riccio, cuius inter scripta Pechii opera magnificè vtilia, extat Catechismus tam copiosus, & elegans, ut eum putent fratres nostri Iaponij, qui callent Sinenses literas, abundè sufficere ad subiiciendos Christo Sinas, seclusa quauis prædicatione.

Succedunt his sacratoribus tractatus de moribus. De amicitia libri, in gratiam Principis qui erat Regis cognatus idemque Rex anno 159. compositus. Cantiones iudicularis organi Europæi. Verba viginti quinque, hoc est sententiæ totius ethicæ succo graues, quæ tantopere fuerant expertæ ut in media compositione prælo subiectæ sint, omni dein ex parte absolutas iterum edidit Fumocamus illustri suo ornatas proæmio, quo rogabat lectorem ut eas conferret cum duabus, & quadraginta paragraphis (quo libro suam de moribus doctrinam idololatæ comprehendunt) futurumque ut intelligeret hos esse cortices exsuccos, & aridos; sententiis Riccij, sapientiæ medullam contineri. Librum hunc clausit Doctor Siu Paulus commendatione luculentissima dogmatis Christiani, cuius moralia hæc, scintillæ solum essent ad solem doctrinæ quam tradebat de Deo, de Animo, de Vita immortalis. Paradoxis demum Christianam fidem, vitamque maximè illustravit, de quibus hæc ad Aquaiiuam Præpositum anno huius æui octavo. [Inter cuncta inquit, quæ secundo, Dei gratia, applausu huc usque edidi, nihil æquè placuit ut decem illa quæ paradoxæ nominavi, quorum idcirco argumenta P. vestræ noto, ut gentis huius tangatur miseria cui paradoxæ est recta, & communis omni humano generi doctrina. Primum, annos transactos docet non esse in hominis potestate, & pretium temporis attollit. Secundum, vitam hanc esse miserissimam, anbelandum

ad illam quæ sola in cælo felix est. Tertium, mortis metum demit, cuiusque potius desiderium accendit, quod plurimum iunct ad felicitatem, egebat hoc pharmaco infelix & timida natio, quæ mortis nomen nunquam inter loquendum effert, sed verborum ambage circumscribit, horretque tanquam ominosum: quidam certè haud pridem ex primis Literatorum capitibus bibliothecam patris sui præciaram deformavit, conixione vocum perpetua, quæ mortem sonabant. Quartum utilitates prosequitur fruticantes ex mortis meditatione, modusque proponitur animi ad eam probè comparandi. Quintum, utilitatis item, modumque tacendi, & loquendi. Sextum, causas pertractat colendi ieiunij aduersus Sinenses delicias. Septimo, traditur quotidianum conscientie examen. Octauum, demonstrat nec vllòs inferos, nec vllum esse nisi post hanc vitam paradysum, ad euerfionem recentis erroris quo somnabant Literati quidam illic sibi vicem rectè aut secus factorum reddendam, vbi ea patrasent; nec esse aliud paradysum nisi conscientiam vitæ innocenter exactæ lætitiã, inferos nihil præter memoriam scelerum, acerbo dolore animos lacerantem. Nonum Prædictiones futurorum asserit esse eum inanes, tum vitæ noxias, quàm stultis aduersorum timoribus discerpi, cuius amentie confutandæ necessitatem imposuit ariolorum huiusmodi infinita vbiq; multitudo credulitati Sinensium etiam Doctorum & vulgò sapientum pecunias emungens, & metus exaggerans. Postremum denique paradoxum, auaritiã damnat, & quæ nascuntur ex diuitiis recenset mala. Porro ad hanc Lucubrationem, et si exactus sum, sola dumtaxat memoria vti, & paucis quos habemus libris, promerita est nihilominus Literatorum admirationem, & præmia encomiastica, etiam à duobus Collegij Regij Mandarinis sapientiæ fama toto regno claris quorum alter singula capita eleganti carmine illustrauit. Hæc variis in Prouinciis excusa, magno longè latèque numero sparguntur: quod pietati vestræ idcirco minutim exposui vt confirmarem quod anno proximo ad eam scripseram, posse hic libris nostris conciliare magnam auctoritatem & gratiam Euangelicæ prædicationi; hæc ferè Riccius. Cuius præter hæc fuere opera de Philosophia naturali, & propè singulis matheseos partibus, vel ab eo scripta, vel ex Euclide, & Clauio sinicè reddita, sed passim obiter Deum & Christum intericiente. Accessit his Calendarius Abacus quem ex vsu Sinarum in vltimam Ecclesiæ tradaxit, vulgavitque quot annis manu scriptum inter Christianos, quod nefas esset Calendaria Typis edi, nisi à Collegio Regio Mathematicorum concinnatum. Doctrinas præterea veteres quibus incumbant Literati, latine vertit, elucidauitque notis insignibus magno recens illuc, & in Iaponiam aduenientium nostrorum commo- do: quos iuuat pariter maiorem in modum Sinensi Lexico, cuius characteres nostratibus è regione vocabulis positi, formam vnã suam, proferendi modum, & significatum pariter docebant. Historiam denique annorum septem & viginti, Trigautio perperam adscripta, Ricciij opus est.

est ut pridem ostendimus, sed latinitate à Trigautio donatum; cuius ne illa quidem historiae appendicula est de morte Ricci, & peritione sepulchri ad eius funus, sed P. Sabarini de Vitis testis oculati. At de operibus Ricci haecenus: post datum laxando Christianorum dolores & lachrimis spatium, Patres ad iusta funebria se accingunt, prima in cura capuli fabricandi, quod volebant omnino Christiani quale mor erat viris magnis emi, trecentorum & eo carius nummorum, nisi religiosa paupertas, & modestia obstitisset. Tabulas ad hoc emie Doctor Leo aureis quindecim, tamen Patres ex ligno quolibet extrahi properarent. Sed increpitabat illos Leo, affirmans futurum quod contigit, & tam sancti hominis cadaver, nullo actu caloris aut in putredinem aut graueolentiam soluendum. Biduo enim quem praeculerat moriens, vultum retinuit, similem aridenti; solennibus in templo, Signi, & cantuum exequiis rite procuratum, in aulam transfertur, stercora ut solet vestitam, ornata altari, media Christi effigie inter luminaria & odores: illic triduum totum ex Rituali Sinensium, nostro luctu dolentes nostri excipiunt, ad caput sandapilae cum familia consistunt domestica, funebribus alati; pileis figurae singularis, calceis item albis, & ex crassa cannabe vestibus, cinetu reuinctus multiplici, funus hinc, & hinc ad solum penduli, est enim albus Sinensibus mortuorum color. Cogitari vix potest concursu quam honorifica & quanto, supremi iuxta & infimi Magistratus memoriam Ricci coluerint, & iacturam nobiscum doluerint, viri quem ommissis quas apprimè notatae doctrinae, sapientiae, excellentiae dotibus virum sanctum, & verè sanctum, vniuersi velut ex condito nominabant. Ne quid autem his redendis honoribus peccarent Patres (nam piaculum est in hoc etiam leuiter peccasse) ritus illis dictabat Doctor Leo, & sigillatim agenda suggererat. Elapso triduo, sepultura nostros habebat valde sollicitos, vetabant leges intra pomeria sepeliri; nefas erat ruri, Ethnicorum more in profano condi; referri Macaam suspiciones aduersus externos prona, ac lubrica non sinebant; tentarat Riccius, sed frustra, soli palmos aliquot emere humanis nostrorum corporibus; & nostris querentibus infidelitatem venditoris, à venditione discedentis, haec quaquam, ait, propterea deerit nobis locus, & hoc praestantior illi ergo paulò post, defuncto eiusque in perpetuum sociis sepulchrum à Rege tanta eius gloria datum est ut non potuerit maiori. Eius petendi auctor Leo Mandarinus, idem per se concepto nostrorum ad Regem libello supplici, prudenter consuluit tribunalium iudicia praeverti oportere, quorum examini Rex erat libellum remissurus, priusque illi recognoscendum dedit, quam transmitteret ad Regem. Primus cum legit se Mandarinus qui tunc solus in aula ex Colais administrabat regnum: is pridem Ricci observantissimus, & amicissimus, non sepulchro tantum, sed templo censuit digna esse illius in publicum merita, quod quanquam externis nunquam foret concessum, nihilo segnibus

123.
Ricci funus
& sepulchri
à Rege donatum cum
palatio.

Patres